

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

22 ianuarie 2015 *

„Trimitere preliminară — Articolele 49 TFUE și 56 TFUE — Libertatea de stabilire — Libera prestare a serviciilor — Jocuri de noroc — Reglementare națională — Reorganizarea sistemului concesiunilor printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare — Nouă cerere de ofertă — Concesiuni cu o durată mai mică decât cea a concesiunilor anterioare — Restricție — Motive imperative de interes general — Proportionalitate”

În cauza C-463/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Consiglio di Stato (Italia), prin decizia din 2 iulie 2013, primită de Curte la 23 august 2013, în procedura

Stanley International Betting Ltd,

Stanleybet Malta Ltd

împotriva

Ministero dell'Economia e delle Finanze,

Agenzia delle Dogane e dei Monopoli di Stato,

cu participarea:

Intralot Italia SpA,

SNAI SpA,

Galassia Game Srl,

Eurobet Italia Srl unipersonale,

Lottomatica Scommesse Srl,

Sisal Match Point SpA,

Cogetech Gaming Srl

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul M. Ileșič, președinte de cameră, domnul A. Ó Caoimh, doamna C. Toader (raportor) și domnii E. Jarašiūnas și C. G. Fernlund, judecători,

* Limba de procedură: italiana.

avocat general: domnul N. Wahl,

grefier: doamna L. Carrasco Marco, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 22 octombrie 2014,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Stanley International Betting Ltd, de D. Agnello și de M. Mura, avvocati;
- pentru Stanleybet Malta Ltd, de F. Ferraro, de R. A. Jacchia, de A. Terranova și de D. Agnello, avvocati;
- pentru SNAI SpA, de A. Fratini și de F. Filpo, avvocati;
- pentru Lottomatica Scommesse Srl, de A. Vergerio di Cesana, de C. Benelli și de G. Fraccastoro, avvocati;
- pentru Sisal Match Point Spa, de L. Medugno, de A. Auteri, de G. Fraccastoro și de F. Vetrò, avvocati;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de S. Fiorentino, avvocato dello Stato, și de I. Volpe, esperto;
- pentru guvernul belgian, de J.-C. Halleux și de L. Van den Broeck, în calitate de agenți, asistați de P. Vlaemminck, advocaat;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de E. Montaguti și de H. Tserepa-Lacombe, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 49 TFUE și 56 TFUE, precum și a principiilor egalității de tratament și efectivității.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Stanley International Betting Ltd (denumită în continuare „Stanley International Betting”) și Stanleybet Malta Ltd (denumită în continuare „Stanleybet Malta”), pe de o parte, și Ministero dell’Economia e delle Finanze și Agenzia delle Dogane e dei Monopoli di Stato, pe de altă parte, cu privire la organizarea unei noi proceduri de cerere de ofertă care prevede atribuirea de concesiuni cu o durată mai mică decât cea a concesiunilor acordate anterior.

Cadrul juridic

- 3 Legislația italiană prevede, în esență, că participarea la organizarea jocurilor de noroc, inclusiv colectarea de pariuri, este condiționată de obținerea unei concesiuni și a unei autorizații din partea poliției.

- 4 Până la modificările legislației aplicabile, intervenite în cursul anului 2002, operatorii constituiți sub formă de societăți de capitaluri ale căror acțiuni sunt cotate pe piețele reglementate nu puteau să primească o concesiune pentru jocurile de noroc. Acești operatori au fost, în consecință, excluși de la procedurile de cerere de ofertă în vederea atribuirii de concesiuni care au avut loc în cursul anului 1999. Incompatibilitatea acestei excluderi cu articolele 43 CE și 49 CE a fost constatată, printre altele, în Hotărârea Placanica și alții (C-338/04, C-359/04 și C-360/04, EU:C:2007:133).
- 5 Prin intermediul Decretului-lege nr. 223 din 4 iulie 2006 privind adoptarea unor dispoziții urgente pentru relansarea economică și socială, pentru controlul și raționalizarea cheltuielilor publice, precum și intervenții în domeniul încasărilor fiscale și al combaterii fraudei fiscale, transformat prin Legea nr. 248 din 4 august 2006 (GURI nr. 18 din 11 august 2006), în Italia a fost realizată o reformă a sectorului jocurilor de noroc menită să asigure adaptarea acestui sector la cerințele care decurg din dreptul Uniunii.
- 6 Ca urmare, printre altele, a pronunțării Hotărârii Costa și Cifone (C-72/10 și C-77/10, EU:C:2012:80), sectorul jocurilor de noroc a fost reformat prin Decretul-lege nr. 16 din 2 martie 2012 privind adoptarea unor dispoziții urgente în materia simplificării fiscale, a îmbunătățirii eficacității și a consolidării procedurilor de control (GURI nr. 52 din 2 martie 2012, p. 1), transformat, după modificări, în Legea nr. 44 din 26 aprilie 2012 (GURI nr. 99 din 28 aprilie 2012, supliment ordinar nr. 85, p. 1 și următoarele; text coordonat, p. 23 și următoarele, denumit în continuare „Decretul-lege nr. 16”).
- 7 Articolul 10 alineatele 9 octies și 9 nonies din Decretul-lege nr. 16 prevede:

„9 octies În cadrul unei organizări a dispozițiilor în materia jocurilor publice, precum și a celor în materia pariurilor privind evenimente sportive, inclusiv hipice, și evenimente de altă natură, dispozițiile prezentului alineat au drept scop favorizarea reorganizării menționate, printr-o primă aliniere temporală a termenelor de expirare a concesiunilor având ca obiect colectarea pariurilor în cauză, cu respectarea totodată a cerinței adaptării normelor naționale privind selectarea persoanelor care colectează, în contul statului, pariuri privind evenimente sportive, inclusiv hipice, și evenimente de altă natură, la principiile care decurg din Hotărârea [Costa și Cifone, EU:C:2012:80]. În acest scop, având în vedere următorul termen de expirare a unui grup de concesiuni pentru colectarea pariurilor menționate, Administrația Autonomă a Monopolurilor de Stat lansează imediat și, în orice caz, cel târziu la 31 iulie 2012, o procedură de cerere de ofertă pentru selectarea persoanelor care colectează pariurile respective, cu respectarea, cel puțin, a următoarelor criterii:

 - a) posibilitatea de participare a persoanelor care exercită deja o activitate de colectare de pariuri în unul din statele Spațiului Economic European, având sediul legal și operațional pe teritoriul acestuia, pe baza unei autorizații valide și eficace eliberate în temeiul dispozițiilor în vigoare în ordinea juridică a statului în cauză și care îndeplinesc de asemenea cerințele privind buna reputație și fiabilitatea, precum și cerințele economice și patrimoniale indicate de Administrația Autonomă a Monopolurilor de Stat [...]
 - b) atribuirea de concesiuni, cu termen de expirare la 30 iunie 2016, pentru colectarea, exclusiv într-o rețea fizică, de pariuri privind evenimente sportive, inclusiv hipice, și evenimente de altă natură de la agenții până la un număr maxim de 2 000, având ca activitate exclusivă comercializarea produselor de jocuri publice, fără nicio restricție privind distanțele minime dintre aceste agenții sau în raport cu alte puncte de colectare, deja active, a unor pariuri identice;
 - c) prevederea, ca parte componentă a prețului, a unei valori de bază a contractului de 11 000 de euro pentru fiecare agenție;

- d) încheierea unui contract de concesiune cu un conținut conform cu orice alt principiu rezultat din Hotărârea [Costa și Cifone, EU:C:2012:80)], precum și cu dispozițiile naționale compatibile în vigoare în sectorul jocurilor publice;
- e) posibilitatea de a gestiona agențiile în orice comună sau provincie, fără limite numerice pe bază teritorială și fără condiții favorabile în raport cu concesionarii deja autorizați să colecteze pariuri identice sau care pot, în orice caz, să se dovedească a fi favorabile pentru aceștia din urmă;
- f) constituirea de garanții [...]

9 nonies Concesionarii selectați pentru colectarea pariurilor menționate la alineatul 9 octies, al căror contract expiră la 30 iunie 2012, își continuă activitatea de colectare până la data încheierii contractelor de concesiune atribuite în conformitate cu alineatul citat anterior. [...]"

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 8 Stanley International Betting și Stanleybet Malta au formulat o acțiune la Consiglio di Stato (Consiliul de Stat) prin care solicită obținerea reformării hotărârii nr. 1884/2013 pronunțate de Tribunale amministrativo regionale del Lazio (Tribunalul Administrativ Regional din Lazio).
- 9 Această hotărâre avea ca obiect o procedură de cerere de ofertă pentru atribuirea, în concesiune, a 2 000 de licențe pentru exploatarea în comun a jocurilor de noroc publice prin stabilirea unei rețele fizice de magazine de jocuri de noroc și gestionarea acestora din urmă, în temeiul articolului 10 alineatele 9 octies și 9 nonies din Decretul-lege nr. 16 (denumită în continuare „cererea de ofertă”).
- 10 Stanley International Betting, o societate înregistrată în Regatul Unit, precum și filiala sa malteză, Stanleybet Malta, își desfășoară activitatea în Italia, prin intermediul unor operatori denumiți „centre de transmitere a datelor” (denumite în continuare „CTD-uri”), situate în localuri deschise publicului și ai căror titulari pun la dispoziția jucătorilor conexiunea telematică și transmit datele fiecărei partide individuale apelantelor din litigiul principal.
- 11 Această activitate este exercitată în Italia prin intermediul operatorilor CTD-urilor, de aproximativ 15 ani, pe baza unui raport de natură contractuală sub forma mandatului, fără deținerea unor licențe de concesiune și fără autorizație din partea poliției.
- 12 Dat fiind că apelantele din litigiul principal au considerat că au fost excluse de la procedurile anterioare de cerere de ofertă desfășurate în cursul anilor 1999 și 2006, acestea solicită anularea noii proceduri de cerere de ofertă, invocând caracterul său discriminatoriu și contrar Hotărârilor Placanica și alții (EU:C:2007:133) și Costa și Cifone (EU:C:2012:80), și solicită organizarea unei noi proceduri de cerere de ofertă.
- 13 Apelantele din litigiul principal critică în special introducerea de discriminări în ceea ce privește durata noilor concesiuni, care ar fi de 40 de luni și deci mult mai mică decât durata, cuprinsă între 9 și 12 ani, a concesiunilor anterioare, precum și în ceea ce privește caracterul exclusiv al activității de comercializare a produselor de jocuri de noroc și interdicția privind cesiunea contractelor de concesiune.
- 14 Ele susțin în special că condițiile restrictive nu le permit să participe în mod util la procedura de cerere de ofertă, mai ales având în vedere sancțiunile legate de cauzele de revocare, de suspendare și de decădere din dreptul la concesiune, precum pierderea garanției în caz de decădere și cesiunea, cu titlu gratuit, a dreptului de utilizare a bunurilor corporale și necorporale deținute în proprietate care constituie rețeaua lor de gestionare și de colectare a pariurilor la expirarea concesiunii.

- 15 Apelantele din litigiul principal au subliniat că suportă un risc important de decădere din dreptul la concesiune și de revocare a concesiunilor eventual obținute din cauza litigiului în care sunt implicate CTD-urile prin intermediul cărora își desfășoară activitatea în Italia. Prin urmare, apelantele din litigiul principal au considerat că au fost puse în situația de a trebui să aleagă între a renunța să își exercite activitatea în Italia și a suporta riscul decăderii din dreptul la concesiunile eventual obținute și al pierderii garanțiilor plătite.
- 16 Tribunale amministrativo regionale del Lazio a respins acțiunea, pe care a considerat-o inadmisibilă pentru motivul că apelantele din litigiul principal nu au participat la procedura de cerere de ofertă a cărei anulare o solicitau. În urma pronunțării acestei hotărâri, apelantele din litigiul principal au sesizat Consiglio di Stato.
- 17 Această din urmă instanță consideră că, deși este adevărat că dispozițiile în litigiu privind noile concesiuni sunt mai stricte și mai detaliate decât cele prevăzute în trecut, ele nu mai sunt însă lipsite de claritate, privesc toți participanții, inclusiv vechii concesionari, și se aplică în egală măsură raporturilor deja existente, astfel încât este dificil să se înțeleagă în ce constă pretinsul „avantaj” perpetuat în favoarea vechilor concesionari.
- 18 Pe de altă parte, aproximativ 120 de alți participanți la procedura de cerere de ofertă în cauză, inclusiv importante grupuri străine care nu fac parte dintre operatorii existenți și care au o structură operațională similară cu cea a apelantelor din litigiul principal, nu au formulat nicio critică împotriva acestei proceduri de cerere de ofertă.
- 19 În plus, potrivit acestei instanțe, chiar dacă noile concesiuni au o durată mai mică decât cele atribuite anterior, ele sunt însă, în egală măsură, mai puțin oneroase și mai puțin constrângătoare din punct de vedere economic pentru solicitanții de concesiuni.
- 20 Prin urmare, exprimându-și opinia potrivit căreia articolele 49 TFUE și 56 TFUE nu se opun dispozițiilor naționale în litigiu, instanța de trimitere consideră totuși că este necesar să se adreseze Curții întrebări preliminare în această privință.
- 21 În aceste condiții, Consiglio di Stato a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
 - „1) Articolul 49 TFUE și următoarele și articolul 56 TFUE și următoarele, precum și principiile consacrate de Curte [...] în Hotărârea [Costa și Cifone (EU:C:2012:80)] trebuie interpretate în sensul că se opun atribuirii printr-o procedură de cerere de ofertă a unor concesiuni cu o durată mai mică decât cea a concesiunilor atribuite în trecut în cazul în care procedura de cerere de ofertă menționată a fost inițiată în scopul remedierii consecințelor excluderii nelegale a anumitor operatori din procedura de cerere de ofertă anterioară?
 - 2) Articolul 49 TFUE și următoarele și articolul 56 TFUE și următoarele și principiile consacrate de Curte [...] în aceeași hotărâre [Costa și Cifone (EU:C:2012:80)] trebuie interpretate în sensul că se opun ca cerința reorganizării sistemului printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare a concesiunilor să constituie o justificare adecvată pentru o durată redusă a concesiunilor care fac obiectul procedurii de cerere de ofertă în raport cu durata concesiunilor atribuite în trecut?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la competența Curții

- 22 Lottomatica Scommesse Srl contestă, în esență, competența Curții. Aceasta afirmă că, având în vedere puterea de apreciere a statelor membre, nu este de competența Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă stabilirea unei durate mai mici sau mai mari a concesiunilor atribuite în materia jocurilor de noroc este compatibilă cu articolele 49 TFUE și 56 TFUE. Problema acestei compatibilități ține de competența instanței naționale, iar nu de competența Curții.
- 23 În această privință, trebuie să se constate că societatea menționată nu contestă că legislația italiană în cauză trebuie să fie conformă cu articolele 49 TFUE și 56 TFUE. Or, chestiunea domeniului de aplicare al articolelor 49 TFUE și 56 TFUE ține de aprecierea Curții, iar instanța de trimitere solicită tocmai o interpretare a articolelor menționate pentru a stabili dacă durata concesiunilor respective este conformă cu aceste articole.
- 24 În consecință, este necesar să se considere că Curtea este competentă pentru a răspunde la întrebările adresate.

Cu privire la admisibilitate

- 25 Guvernul italian consideră că cererea de decizie preliminară trebuie declarată inadmisibilă întrucât decizia de trimitere nu prezintă în suficientă măsură cadrul factual pentru a permite Curții să furnizeze un răspuns util.
- 26 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărei exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de relevanță. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei cereri formulate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea Melki și Abdeli, C-188/10 și C-189/10, EU:C:2010:363, punctul 27, precum și jurisprudența citată).
- 27 Dintr-o jurisprudență constantă rezultă de asemenea că necesitatea de a ajunge la o interpretare a dreptului Uniunii care să îi fie utilă instanței naționale impune definirea de către aceasta din urmă a cadrului factual și normativ în care se încadrează întrebările adresate sau cel puțin explicarea ipotezelor de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări. În plus, decizia de trimitere trebuie să indice motivele exacte care au determinat instanța națională să reflecteze asupra interpretării dreptului Uniunii și să considere necesar să adreseze Curții o întrebare preliminară (Hotărârea Mulders, C-548/11, EU:C:2013:249, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 28 Or, decizia de trimitere descrie în măsură suficientă cadrul juridic și situația de fapt din litigiile principale, iar indicațiile furnizate de instanța de trimitere permit să se determine obiectul întrebărilor adresate.
- 29 În aceste condiții, trebuie să se constate că cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la fond

- 30 Prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 49 TFUE și 56 TFUE, precum și principiile egalității de tratament și efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun unei legislații naționale în domeniul jocurilor de noroc care prevede organizarea unei noi proceduri de cerere de ofertă pentru acordarea de concesiuni cu o durată mai mică decât cea a concesiunilor atribuite anterior, ca urmare a unei reorganizări a sistemului printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare a concesiunilor.
- 31 Pe de o parte, trebuie examinat aspectul dacă, prin impunerea unei durate mai scurte a noilor concesiuni în raport cu concesiunile anterioare, reglementarea națională în discuție în litigiul principal este conformă cu principiile egalității de tratament și efectivității.
- 32 În această privință, trebuie precizat că, deși, în Hotărârea Costa și Cifone (EU:C:2012:80), Curtea a examinat și conformitatea reglementării italiene cu obligația de transparență și cu principiul securității juridice, o asemenea examinare nu se mai impune în prezenta cauză, dat fiind că, potrivit instanței de trimitere, dispozițiile în discuție în litigiul principal sunt suficient de clare și nu se poate reproșa că acestea nu sunt formulate în mod clar, precis și neechivoc.
- 33 Pe de altă parte, trebuie examinat aspectul dacă motivul invocat de autoritățile naționale pentru a justifica durata mai scurtă a noilor concesiuni, în special reorganizarea sistemului concesiunilor printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare, este de natură să justifice o eventuală restricție privind libertățile garantate de tratate.

Cu privire la respectarea principiilor egalității de tratament și efectivității

- 34 În cauza în discuție în litigiul principal, apelantele solicită revocarea concesiunilor în vigoare, anularea ultimei proceduri de cerere de ofertă și organizarea unei alte proceduri de cerere de ofertă pe o bază nediscriminatorie. Ele susțin că autoritățile italiene nu aveau dreptul să aleagă între revocarea și redistribuirea concesiunilor în vigoare și scoaterea la concurs a unui număr adecvat de noi concesiuni și că, în orice caz, alegerea efectuată aduce atingere principiilor egalității de tratament și efectivității.
- 35 Cu toate acestea, astfel cum Curtea a statuat deja, atât revocarea și redistribuirea vechilor concesiuni, cât și scoaterea la concurs a unui număr corespunzător de noi concesiuni ar putea fi soluții adecvate. Fiecare dintre aceste două soluții poate, în principiu, să remedieze, cel puțin pentru viitor, excluderea nelegală a anumitor operatori, permițându-le acestora să își desfășoare activitatea pe piață în aceleași condiții ca operatorii existenți (Hotărârea Costa și Cifone, EU:C:2012:80, punctul 52).
- 36 Rezultă că autoritățile naționale au dreptul să aleagă între soluțiile menționate conform marjei de apreciere a statelor membre într-un domeniu nearmonizat precum cel al jocurilor de noroc, această marjă fiind totuși încadrată de principiile echivalenței și efectivității.
- 37 Astfel, conform jurisprudenței constante a Curții, revine ordinii juridice naționale atribuția de a stabili modalitățile procedurale care asigură protecția drepturilor conferite operatorilor în temeiul efectului direct al dreptului Uniunii, cu condiția totuși ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (Hotărârea Placanica și alții, EU:C:2007:133, punctul 63, precum și Hotărârea Costa și Cifone, EU:C:2012:80, punctul 51).

- 38 În plus, în vederea respectării principiului egalității de tratament și a obligației de transparență care derivă din acesta, un regim de autorizare a jocurilor de noroc trebuie să fie întemeiat pe criterii obiective, nediscriminatorii și cunoscute în mod anticipat, astfel încât să circumscrie suficient exercitarea puterii de apreciere a autorităților pentru ca aceasta să nu fie utilizată arbitrar (Hotărârea Garkalns, C-470/11, EU:C:2012:505, punctul 42).
- 39 Or, după cum Curtea a statuat deja, însuși faptul că operatorii existenți au putut să își înceapă activitatea cu câțiva ani înaintea operatorilor excluși în mod nelegal și au putut astfel să se afirme pe piață cu un anumit renume și cu o clientelă fidelizată le conferă acestora un avantaj concurențial necuvenit. Acordarea unor avantaje concurențiale „suplimentare” operatorilor existenți în raport cu noii concesionari are drept consecință menținerea și consolidarea efectelor excluderii nelegale a celor din urmă de la procedurile de cerere de ofertă și constituie astfel o încălcare a principiului egalității de tratament. Pe de altă parte, o asemenea măsură face excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii operatorilor excluși în mod nelegal de la ultima procedură de cerere de ofertă și, prin urmare, nu respectă principiul efectivității (a se vedea Hotărârea Costa și Cifone, EU:C:2012:80, punctul 53).
- 40 Rezultă că, pentru a fi conformă cu principiile egalității de tratament și efectivității, o reglementare națională nu trebuie să acorde operatorilor existenți avantaje concurențiale „suplimentare” în raport cu noii concesionari.
- 41 În ceea ce privește respectarea principiului egalității de tratament, trebuie arătat că, potrivit instanței de trimitere, dispozițiile în discuție în cauza principală nu mai sunt lipsite de claritate, privesc toți participanții, inclusiv vechii concesionari, și se aplică în egală măsură concesiunilor deja existente, fără a acorda avantaje concurențiale „suplimentare” operatorilor existenți. Deși este adevărat că această apreciere nu este împărtășită de apelantele din litigiul principal, trebuie amintit în această privință că nu este de competența Curții să se pronunțe, în cadrul unei trimiteri preliminare, cu privire la interpretarea dispozițiilor naționale și nici să hotărască dacă interpretarea dată acestora de instanța de trimitere este corectă (a se vedea printre altele Hotărârea Angelidaki și alții, C-378/07-C-380/07, EU:C:2009:250, punctul 48 și jurisprudența citată).
- 42 Pe de altă parte, trebuie să se ia în considerare și faptul că, după cum reiese din decizia de trimitere, apelantele din litigiul principal își desfășoară activitatea pe teritoriul italian prin intermediul CTD-urilor de aproximativ 15 ani, fără a deține licențe de concesiune și fără autorizație din partea poliției, astfel încât ele nu pot fi calificate cu adevărat ca fiind „noi operatori intrați pe piață”.
- 43 În ceea ce privește principiul efectivității, trebuie să se precizeze că, tot potrivit instanței de trimitere, chiar dacă noile concesiuni au o durată mai mică decât cele atribuite anterior, ele sunt însă în egală măsură mai puțin oneroase și mai puțin constrângătoare din punct de vedere economic pentru solicitantul concesiunii.
- 44 Rezultă astfel că, în cauza în discuție în litigiul principal, respectarea principiilor egalității de tratament și efectivității este asigurată.

Cu privire la justificarea unei restricții privind libertățile garantate de articolele 49 TFUE și 56 TFUE

- 45 Rezultă dintr-o jurisprudență constantă că trebuie considerate drept restricții privind libertatea de stabilire și/sau libera prestare a serviciilor toate măsurile care interzic, îngreunează sau fac mai puțin atractivă exercitarea libertăților garantate de articolele 49 TFUE și 56 TFUE (a se vedea printre altele Hotărârea Duomo Gpa și alții, C-357/10-C-359/10, EU:C:2012:283, punctele 35 și 36, precum și jurisprudența citată).

- 46 Prin urmare, o reglementare a unui stat membru precum cea în discuție în discuție în litigiul principal, care condiționează desfășurarea unei activități economice de obținerea unei concesiuni și care prevede diferite situații de decădere din dreptul la concesiune, constituie un obstacol în calea libertăților garantate astfel la articolele 49 TFUE și 56 TFUE (a se vedea Hotărârea Costa și Cifone, EU:C:2012:80, punctul 70).
- 47 Se impune totuși să se examineze dacă o asemenea restricție poate fi admisă cu titlu de măsuri derogatorii justificate de motive de ordine publică, de siguranță publică și de sănătate publică, prevăzute expres la articolele 51 TFUE și 52 TFUE, aplicabile și în materia liberei prestări a serviciilor în temeiul articolului 62 TFUE, sau poate fi justificată, conform jurisprudenței Curții, prin motive imperative de interes general (Hotărârea Digibet și Albers, C-156/13, EU:C:2014:1756, punctul 22, precum și jurisprudența citată).
- 48 Astfel, potrivit unei jurisprudențe constante, restricțiile privind activitățile de jocuri de noroc pot fi justificate prin motive imperative de interes general, cum ar fi protecția consumatorilor și prevenirea fraudei și a incitării cetățenilor la o cheltuială excesivă legată de joc (Hotărârea Digibet și Albers, EU:C:2014:1756, punctul 23, precum și jurisprudența citată).
- 49 În plus, în ceea ce privește reglementarea italiană privind jocurile de noroc, Curtea a constatat că obiectivul referitor la combaterea infracționalității legate de jocurile de noroc este de natură să justifice restricțiile privind libertățile fundamentale care decurg din această reglementare (a se vedea Hotărârea Biasci și alții, C-660/11 și C-8/12, EU:C:2013:550, punctul 23).
- 50 În prezenta cauză, în ceea ce privește calificarea drept „motive imperative de interes general” a motivului invocat de autoritățile naționale pentru a justifica durata scurtată a noilor concesiuni, și anume reorganizarea sistemului concesiunilor printr-o aliniere temporară a termenelor de expirare, este adevărat că, în temeiul unei jurisprudențe constante, considerații de ordin pur administrativ nu pot justifica aplicarea de către un stat membru a unei derogări de la normele dreptului Uniunii. Acest principiu este aplicabil cu atât mai mult în cazul în care derogarea în cauză are ca rezultat excluderea sau restrângerea exercitării uneia dintre libertățile fundamentale din dreptul Uniunii (a se vedea Hotărârea Arblade și alții, C-369/96 și C-376/96, EU:C:1999:575, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 51 Cu toate acestea, trebuie amintit caracterul specific al reglementării jocurilor de noroc, care face parte din domeniile în care există divergențe considerabile de ordin moral, religios și cultural între statele membre. În lipsa unei armonizări în materie la nivelul Uniunii Europene, este de competența fiecărui stat membru să aprecieze în aceste domenii, potrivit propriei scări de valori, cerințele pe care le presupune protecția intereselor în cauză, identificarea obiectivelor care sunt efectiv urmărite de reglementarea națională fiind, în cadrul unei cauze cu care este sesizată Curtea în temeiul articolului 267 TFUE, de competența instanței de trimitere (Hotărârea Digibet și Albers, EU:C:2014:1756, punctul 24, precum și jurisprudența citată).
- 52 Din acest motiv, în acest domeniu specific, autoritățile naționale beneficiază de o largă putere de apreciere pentru a determina cerințele pe care le implică protecția consumatorilor și a ordinii sociale și, atât timp cât condițiile stabilite prin jurisprudența Curții sunt, pe de altă parte, respectate, este de competența fiecărui stat membru să aprecieze dacă, în contextul scopurilor legitime pe care le urmărește, este necesar să interzică în totalitate sau în parte ori numai să restrângă activitățile legate de jocuri și de pariuri și să prevadă în acest scop modalități de control mai mult sau mai puțin stricte (a se vedea Hotărârea Digibet și Albers, EU:C:2014:1756, punctul 32, precum și jurisprudența citată).
- 53 Rezultă că, în acest context specific, reorganizarea sistemului concesiunilor printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare poate să contribuie, prin prevederea unei durate mai scurte a noilor concesiuni decât cea a concesiunilor acordate anterior, la urmărirea coerentă a obiectivelor legitime privind reducerea ocaziilor de joc sau combaterea criminalității legate de aceste jocuri și poate îndeplini în egală măsură cerințele de proporționalitate prevăzute.

- 54 În cazul în care se dovedește că, în viitor, autoritățile naționale intenționează să reducă numărul de concesiuni acordate sau să exercite un control mai strict asupra activităților în domeniul jocurilor de noroc, adoptarea unor asemenea măsuri ar fi facilitată în ipoteza în care toate concesiunile sunt atribuite pentru aceeași durată și expiră în același timp.
- 55 Având în vedere ansamblul acestor considerații, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolele 49 TFUE și 56 TFUE, precum și principiile egalității de tratament și efectivității trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei legislații naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede organizarea unei noi proceduri de cerere de ofertă pentru acordarea de concesiuni cu o durată mai mică decât cea a concesiunilor atribuite anterior, ca urmare a unei reorganizări a sistemului printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare a concesiunilor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 56 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolele 49 TFUE și 56 TFUE, precum și principiile egalității de tratament și efectivității trebuie interpretate în sensul că nu se opun unei legislații naționale precum cea în discuție în litigiul principal, care prevede organizarea unei noi proceduri de cerere de ofertă pentru acordarea de concesiuni cu o durată mai mică decât cea a concesiunilor atribuite anterior, ca urmare a unei reorganizări a sistemului printr-o aliniere temporală a termenelor de expirare a concesiunilor.

Semnături